

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

M. Fabii Quintiliani Institutionum Oratoriarum Libri Duodecim

Summa diligentia ad fidem vetustissimorum codicum recogniti ac restituti

Quintilianus, Marcus Fabius

Lugd. Batav. ; Roterodami, 1665

Cap. III. Necessariam juris civilis oratori esse scientiam.

urn:nbn:de:hbz:466:1-12945

cii, Mutii, alique innumerabiles? ¹ Quantum enim Græci præceptis valent, tantum Romani (quod est majus) exemplis. ² Tantumque non cognatis id è rebus admoneri sciet, qui non modo proximum tempus, lucemque præsentem intueri fatis credat, sed omnem posteritatis memoriam, spatium vitæ honestæ, & curriculum laudis existimet. Hinc mihi ille justitiæ haustus bibat, hinc sumptam libertatem in caussis atque consiliis præstet. *Neque erit perfectus orator, nisi qui honeste dicere & sciet, & audebit.*

¹ *Quantum enim.*] Cic. 3. de Oratore: Nam ut virtutis à nostris, sic doctrinæ sunt à Græcis exempla repetenda. *Passerat. Pith.*

² *Tantumque non.*] Significare videtur *historiam Romanorum*, cujus cognitio est oratori pernecessaria, pulcherrimam

esse: ex qua colligere possit aliquis, non habendam esse duntaxat rationem *præsentis vitæ*, sed multo magis *immortalitatis*, quanquam id referri posset etiam ad totam philosophiam, & ea quæ dicta sunt. *Turneb.*

C. A P. III.

Necessariam juris civilis oratori esse scientiam.

¹ **J**uris quoque *civilis* necessaria huic viro *scientia* est, & morum ac religionum ejus reipublicæ quam capeisset. Nam qualis esse suasor in consiliis publicis privatisve poterit, tot rerum quibus præcipue civitas continetur, ignarus? ² Quo autem modo patronum se caussarum non falso dixerit, qui quod est in caussis potentissimum, sit ab altero petiturus? pene non dissimilis iis, qui poëtarum scripta pronuntiant. Nam quodammodo mandata perferet, & ea quæ sibi à iudice

Jus civile pars est philosophiæ moralis: continetur enim sub parte politica. est autem jus civile positum aut in magistratibus & rebus humanis, aut in sacerdotibus & rebus divinis. sic enim partitur Cic. in lib. de Legibus, & jurisconsultus titulo primo pandectarum. *Turneb.*

¹ *Juris quoque civilis necessariæ, &c.*] Jul. Severianus libello de arte dicendi: *Oratori Juris Civilis neque omittendum studium est, nec penitus appetendum. Nam*

nec rudis esse debet Juris Orator: & si se multum juris scientiæ dederit, plurimum de cultu Oratoris atque impetu remittit. Quod fortassis ex antiquo scriptore mutuatum à Jul Severiano Fabius hic quasi ex professo reprehendere videtur. *Passerat. Pith.*

² *Quo autem modo.*] Nonnulli enim oratores *juris* ignari solabant *jurisconsultos* consulere, quum *jure* videbatur causa egeret. *Turneb.*

dice credi postulaturus est, aliena fide dicet: & ipse litigantium auxiliator egebit auxilio. Quod ut fieri nonnunquam minore incommodo possit, cum domi præcepta & composita, sicut & cætera quæ in causa sunt, in discendo cognita ad iudicem perferet: quid fiet in iis quæstionibus quæ subito inter ipsas actiones nasci solent? non deformiter respectet? & inter subsellia ¹ minores advocatos interroget? Potest autem satis diligenter accipere quæ tum audiet, cum ei dicenda sunt? aut fortiter affirmare, aut ingenue pro suis dicere? possit in actionibus: ² quid fiet in altercatione, ubi occurrendum continuo, nec libera ad discendum mora est. Quid si forte peritus juris ille non aderit? Quid si quis non satis in ea re doctus, falsum aliquid subjecerit? Hoc enim est maximum ignorantia malum, quod credit eum scire, qui moneat. ³ Neque ego sum nostri moris ignarus, oblitusve eorum qui velut ad arculas sedent, & tela agentibus subministrant: neque idem Græcos quoque nescio factitasse, unde nomen his *pragmaticorum* datum est. Sed loquor de oratore, qui non clamorem modo suum caussis, sed omnia quæ profutura sunt, debet. ⁴ Itaque, cum nec inutilem si ad horam forte constiterit, ⁵ neque in testationibus faciendis esse imperitum velim. Quis enim potius præparabit ea, quæ cum aget, esse in causa velit? Nisi forte imperatorem quis idoneum credit in præliis quidem strenuum & fortem, & omnium quæ pugna poscit, artificem: sed neque delectus

¹ *Minores advocatos.*] *Advocatum* hic appellat eum qui jus suggerit, ut ait Asconius. aut certe alludit ad consuetudinem antiquam: multi enim erant unius causæ defensores. sit igitur *major advocatus* ille qui orationem habet: cæteri *minores*, qui opera & consilio adjuvant. *Idem.*

² *Quid fiet in altercatione.*] *Altercationem* Fab. appellat contentiosam disputationem per alternam interrogationem & responsionem, quæ fieri solebat post orationem perpetuam. *Vide Fab. lib. 6. cap. 5. Idem.*

³ *Neque ego sum.*] Apud Romanos, ut docet Asconius, quidam erant *advocati*, quidam *cognitores* & *subscriptores*, qui oratorem adjuvabant, jusque suggererant. sic apud Græcos erant *pragmatici*, veluti quidam *formularii* & *leguleii*, qui oratorem instruebant, jusque ministrabant. *Idem.*

⁴ *Itaque cum nec inutilem si ad horam, &c.*] *Vide* Turneb. *Adversarior. lib. 2. cap. 27.*

⁵ *Neque in testationibus faciendis.*] *Turneb. Advers. lib. 1. cap. 27. p. 67.*

ctus agere, nec copias contrahere atque instruere, nec prospicere com meatus, nec locum capere castris scientem: prius est enim certe parare bella, quam gerere. Atqui simillimus huic sit advocatus, si plura quæ ad vincendum valent, aliis reliquerit: cum præsertim hoc, quod est maxime necessarium, non tam sit arduum, quam procul intuitibus fortasse videatur. ¹ Namque omne jus quod est certum, aut *scripto aut moribus constat*: dubium æquitatis regula examinandum est. Quæ scripta sunt, aut posita in more civitatis, nullam habent difficultatem, cognitionis sunt enim, non inventionis. at quæ consultorum responsis explicantur, aut in verborum interpretatione sunt posita, aut in recti pravique discrimine. Vim cujusque vocis intelligere, aut commune prudentium est, aut proprium oratoris: *æquitas optimo cuique notissima*. Nos porro & bonum virum, & prudentem in primis oratorem putamus: qui cum se ad id quod est optimum natura, direxerit, non magnopere commovebitur, si quis ab eo consultus dissentiet, cum ipsis illis diversas inter se opiniones tueri concessum sit. Sed etiam si nosse quid quisque senserit, volet, lectionis opus est, qua nihil est in studiis minus laboriosum. ² Quod si plerique desperata facultate agendi, ad discendum jus declinaverunt, quam id scire facile est oratori, quod discunt qui sua quoque confessione oratores esse non possunt? Verum & M. Cato cum in dicendo præstantissimus, tum juris idem fuit peritissimus: & Scævola Servioque Sulpitio concessa est etiam facundiæ virtus. ³ Et M. Tullius non modo inter agendum

¹ *Namque omne jus.* Jus appellat certum, quando causa ad certam legem aut ad certam consuetudinem refertur: jus dubium: quando causa certam non habet legem. neque enim leges scribi possunt de omnibus rebus. Jus igitur illud petendum est aut ab æquitate, aut ab aliqua legis similitudine, aut ab opinione alicujus jurisconsulti. Turneb.

² *Quod si plerique.* Cic. in oratione

pro Muræna ait, quemadmodum apud Græcos qui *citharædi* esse non possunt, *aulædi* fiunt: ita apud Romanos qui oratores esse non possunt, fiunt *jurisconsulti*. Idem.

³ *Et Marcus Tullius.* Cic. lib. primo de Orat. sub persona Crassi pollicetur se jus civile redacturum in artem. jam in lib. de rep. & in lib. de legibus multa scripsit ad jus Romanum pertinentia. Idem.

¹ *Quorum*

dum nunquam est destitutus scientia juris, sed etiam componere aliqua de eo cœperat: ut appareat posse oratorem non discendo tantum juri vacare, sed etiam docendo. Verum ea quæ de moribus excolendis studioque juris præcipimus, ne quis eo credat reprehendenda, quod multos cognovimus, qui tædio laboris, quem ferre tendentibus ad eloquentiam necesse est, confugerint ad hæc diverticula desidia: ¹ quorum alii se ad album ac rubricas transfulerunt, & formularii, vel, ut Cicero ait, *leguleii* quidam esse maluerunt: tanquam utiliora eligentes ea, quorum solam facilitatem sequebantur, ² alii pigritiæ arrogantioris, ³ qui subito fronte conficta, immissaque barba, veluti despexissent oratoria præcepta, paulum aliquid sederunt in scholis philosophorum, ut deinde in publico tristes, domi dissoluti; captarent auctoritatem contemptu cæterorum. *Philosophia enim simulari potest, eloquentia non potest.*

¹ *Quorum alii se ad album.*] Album appellat, aut in quo proponebantur prætoris edicta, aut in quo scribebantur judicum nomina. appellat *rubricas*, juris titulos, quia *rubrica* & minio tingebantur. *formularios* dixit, formularum & actorum peritos, quique tenent (ut vulgo dicimus) curiæ stylum, qui iidem *leguleii* appellantur. hi adesse solebant patronis, illisque leges & formulas suggerere. *Idem.*

² *Alii pigritia, &c.*] Sic legend. *Alii pigritiæ arrogantioris, qui subito fronte, constructa immissaque barba, veluti despexissent oratoria præcepta, paulum aliquid sederunt in scholis philosophorum, &c.* Ita hunc locum emendavit Jan. Gebhardus.

³ *Qui subito fronte conficta, &c.*] Jan. Gebhard. Crepund. lib. II. cap. 9. p. 80. Lud. Cresoll. Vacat. Autumnal. lib. 2. cap. 3. sect. 2. p. 153.

C A P. IV.

Necessariam oratori cognitionem historiarum.

⁴ **I**N primis vero abundare debet orator *exemplorum copia*, cum veterum, tum etiam novorum: adeo ut non ea modo quæ conscripta sunt historiis, aut sermonibus velut per manus

Docuit lib. primo oratorem tenere debere *encyclopediam*, nunc tamen ea scribit tantum quæ sunt magis oratori necessaria, ut *philosophia*, *ius civile*, &

historia. *historia* conducit ad exempla: quanquam exempla quoque petuntur à poëtis & rebus fabulosis, ut docuit Fab. lib. 5. *Turneb.*

¹ *Quod*